

UVOD

Poznato je da je zakonodavna reforma u krivičnopravnoj oblasti u Bosni i Hercegovini traje nekoliko godina, rezultirala stupanjem na snagu Zakona o krivičnom postupku, Krivičnog zakona i Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Navedeni zakoni su stupili na snagu i primjenjuju se od 01. marta 2003. godine. Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska istovremeno su krenuli u postupak usaglašavanja, harmonizacije svog krivičnog zakonodavstva sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine. U Bosni i Hercegovini, entitetima i Brčko Distriktu ovaj postupak je završen donošenjem Zakona o krivičnom postupku (u daljem tekstu: " ZKP BiH, ZKP FBiH, ZKPRS I ZKPBDBiH", Krivičnog zakona i Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, koji su stupili na snagu i primjenjuju se od 01. jula 2003. godine.

Centralno mjesto završne zakonodavne reforme pripada Zakonu o krivičnom postupku BiH, FBiH, RS i BD BiH, jer su najznačajnije promjene učinjene u krivičnoprocesnoj oblasti, preuzeta su i proširena neka zakonska rješenja iz ranijeg Zakona o krivičnom postupku koja se prvi put uvode na ovim prostorima:

- istraga u nadležnosti tužioca,
- direktno i unakrsno ispitivanje,
- potvrđivanje optužnice,
- izjašnjenje o krivnji,
- sporazum o priznanju krivnje,
- prethodni prigovori, postupak
- izdavanja kaznenog naloga,
- održavanje glavnih pretresa i donošenje odluka pred drugostepenim sudom bez mogućnosti vraćanja predmeta na ponovni prvostepeni postupak,

ali uvedene su i potpuno nove procesne ustanove:

- imunitet svjedoka,
- posebne istražne radnje tužioca,
- vremensko ograničenje pritvora kroz sve faze krivičnog postupka,
- ispitivanje prvostepenih presuda samo u granicama žalbenih navoda i
- sužavanje vanrednih pravnih lijekova samo na ponavljanje postupka,
- postupak prema licima za koja se utvrdi da su krivično djelo učinila u stanju neuračunljivosti...

Pregledom razvoja krivičnog procesnog prava vidljivo je da postoje brojne razlike između Zakona o krivičnom postupku iz 2003. godine i ranijih zakona. Raniji zakoni sadržavali su karakteristike inkvizitorskog sistema prema kojima je istražni sudija bio nadležan za cijeli istražni postupak. Glavnim pretresom rukovodio je sudija u postupku, dok su uloge tužioca i branioca bile manje izražene.

„[...]Svaki sistem ima svoje nedostatke i manjkavosti. Problemi domaće prakse najčešće se prevazilaze analizom iskustava stranih jurisdikcija te inkorporiranjem tuđih rješenja u domaće zakonodavstvo. U globalnom svijetu, pravni sistemi se sve više susreću sa istim problemima i pronalaze se slična rješenja. Kao rezultat, sistemi se približavaju jedni drugim. Ova pojava nije mimoišla ni procesno pravo.“¹

Novim ZKP učinjeno je potpuno približavanje prema postupcima koji su karakteristični za adversarni sistem krivičnog prava, funkcija istražnog sudije je ukinuta i zamijenjena sistemom u kome istražne radnje obavljaju policija i tužilac. Isto tako, na samom glavnom pretresu postupak je adversaran po svojoj prirodi, što znači da je sada zadatak tužioca i branioca da iznesu argumente, izvedu dokaze, unakrsno ispituju svjedoke i aktivno ulažu prigovore. „[...] U svojoj čistoj formi, ova dva sistema su savršeno suprotna. Jedan naglašava usmenost, javnost i kontradiktornost, a drugi favorizuje pismenu formu - spise, tajnost i nekontradiktornost. Prema tome, uloga koju imaju pravni stručnjaci varira u zavisnosti od posmatranog sistema. Pravni zastupnici imaju aktivnu ulogu u akuzatorskom sistemu, a pasivnu u inkvizitorskom postupku. Sudije su u drugačijoj situaciji: nepristrasni arbitri u akuzatorskom postupku, a glavne figure u inkvizitorskom postupku.“²

¹ Margueritte Thomas *Teorija i razvoj unakrsnog ispitivanja: Odsjek Krivične Odbrane (OKO) OKO Reporter; broj 5. 2007 godine 7-14; str.9*

² Margueritte Thomas *Teorija i razvoj unakrsnog ispitivanja prema Field, S. & West, A. "A Tale of Two Reforms: French Defense Rights and Police Powers in Transition" (Priča o dvije reforme: prava odbrane u Francuskoj i policijska ovlaštenja u tranziciji), 6 Crim. L.F. 473. str. 475. Odsjek Krivične Odbrane (OKO) OKO Reporter; broj 5. 2007 godine 7-14; str.9*